

Terorističke organizacije ETA, PKK u praksi Europskog suda za ljudska prava

Zebić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:209040>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za kazneno pravo

Marija Zebić

**TERORISTIČKE ORGANIZACIJE ETA I PKK U PRAKSI
EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

Student:

Marija Zebić

Naslov diplomskog rada:

**TERORISTIČKE ORGANIZACIJE ETA I PKK U
PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA
PRAVA**

Kolegij:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, rujan 2023.

SAŽETAK

U ovome radu, naglasak je na djelovanju terorističkih organizacija i njenih pripadnika na području Europe. Kroz definiranje općeg pojma terorizma, terorističkih organizacija, strukture, kategorije i povijesti dolazimo do objašnjavanja istih na primjeru dviju terorističkih organizacija u Europi. ETA-e, baskijske separatističke organizacije, koja se koristila terorizmom u svrhu postizanja neovisne baskijske države te PKK-a, kurdistsanske radničke stranke, čiji je glavni cilj borba za prava kurdskog naroda upotrebom terorizma. Navedena su zakonska rješenja kojima se nastoji regulirati djelovanje terorističkih organizacija. Nadalje, provedena je analiza predmeta o kojima se odlučivalo pred Europskim sudom za ljudska prava u pogledu povrede temeljnih prava pripadnika terorističkih organizacija ETA-e i PKK-a. Na kraju je izveden zaključak o načinu na koji se Španjolska i Turska bore protiv terorizma na njihovom području te potrebi suradnje na međunarodnoj razini za postizanje uspjeha u suzbijanju djelovanja terorističkih organizacija.

Ključni pojmovi: terorizam, teroristička organizacija, ETA, PKK, Europski sud za ljudska prava, (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda...

SUMMARY

In this work, the emphasis is on the activities of terrorist organizations and their members in Europe. By defining the general concept of terrorism, terrorist organizations, structure, category and history, we come to explain them on the example of two terrorist organizations in Europe. ETA, the Basque separatist organization, which used terrorism in order to achieve an independent Basque state, and the PKK, the Kurdish workers' party, whose main goal is to fight for the rights of the Kurdish people through the use of terrorism. The legal solutions that try to regulate the activities of terrorist organizations are listed. Furthermore, an analysis of the cases decided before the European Court of Human Rights regarding the violation of ETA and PKK's members fundamental rights. At the end, a conclusion was drawn about the way in which Spain and Turkey fight against terrorism in their territory and the need for cooperation at the international level to achieve success in suppressing the activities of terrorist organizations.

Key terms: terrorism, terroristic organisations, ETA, PKK, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights...

Izjava o izvornosti

Ja, Marija Zebić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marija Zebić

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJAM I KARAKTERISTIKE TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA	2
2.1. Pojam terorizma i terorističkih organizacija.....	2
2.2. Struktura terorističkih organizacija	4
2.3. Kategorije terorističkih organizacija	6
2.4. Baskijska separatistička organizacija ETA	8
2.5. Kurdistsanska radnička stranka PKK.....	9
3. POVIJEST TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA.....	11
3.1. Baskijska separatistička organizacija ETA	11
3.2. Kurdistsanska radnička stranka PKK.....	13
4. MEĐUNARODNOPRAVNI OKVIR TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA	15
5. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	17
5.1. Uvodno o primjeni Konvencije u pogledu terorističkih (ekstremističkih) organizacija.....	17
5.2. Problematika glede primjene čl. 3. EKLJP-a (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja).....	18
5.3. Problematika glede primjene čl. 6. EKLJP-a (pravo na pošteno suđenje)	19
5.4. Problematika glede primjene čl. 9. EKLJP-a (pravo na slobodu vjeroispovijesti).....	21
5.5. Problematika glede primjene čl. 10. EKLJP-a (pravo na slobodu izražavanja)	22
5.6. Problematika glede primjene čl. 11. EKLJP-a (pravo na slobodu okupljanja i udruživanja).....	24
6. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28

1. UVOD

Terorizam i terorističke organizacije su pojam s kojim se svakodnevno susrećemo. Putem medija učestalo nam se prenose teroristička djelovanja u svijetu. Kao jedan od globalnih problema koji predstavlja veliku prijetnju svakodnevnom životu odlučila sam se detaljnije obraditi dvije terorističke organizacije čije se djelovanje veže uz područje Europe. ETA-e koja je djelovala u pokrajini Baskija, teritorij koji pripada dijelom Španjolskoj, dijelom Francuskoj te PKK-a koja je i danas aktivna na području Kurdistanu, čiji se teritorij nalazi u Turskoj.

Rad je podijeljen na šest poglavlja. Nakon kratkog uvoda, započeti ću s definiranjem pojma terorizma koji je glavna karakteristika terorističkih organizacija. Nadalje objasniti ću definiciju i karakteristike terorističkih organizacija te na temelju toga opisati strukturu i organizaciju ETA-e i PKK-a.

U trećem poglavlju, nalazi se razvitak navedenih terorističkih organizacija kroz povijest, od samih početaka do danas.

U četvrtom poglavlju, iznosim zakonske akte donesene na području Europe, od strane Vijeća Europe te Europskog parlamenta i Vijeća za suzbijanje terorizma na razini Europe, a na međunarodnoj razini akte od strane UN-a. Akte s kojima se nastoji doprinijeti aktivnoj suradnji svih država u obrani od terorizma, zaštititi žrtava od istog te kažnjavanju terorističkih organizacija i njenih pripadnika.

U petom poglavlju, provela sam analizu određenih predmeta pred Europskim sudom za ljudska prava. Slučajevi, čiji su podnositelji pripadnici terorističkih organizacija ETA-e i PKK-a ili političkih organizacija koje djeluju pod navedenim terorističkim organizacijama, u kojima se govori o povredama nekih od temeljnih ljudskih prava i sloboda koja se štite EKLJP-om te ograničavanju istih u svrhu zaštite od terorizma ili zbog sumnje na pripadnost terorističkim organizacijama.

U zadnjem poglavlju, iznijela sam svoj zaključak u pogledu odnosa država na čijem području djeluju obrađene terorističke organizacije te stanju terorizma i terorističkih organizacija na području Europe.

2. POJAM I KARAKTERISTIKE TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA

2.1. Pojam terorizma i terorističkih organizacija

Kako bismo mogli objasniti pojam terorističkih organizacija, potrebno je prvotno definirati kazneno djelo terorizma.

Od latinske riječi terror, terrere što znači plašiti potječe pojam terorizma koji se slaže i sa samim njegovim sadržajem. Terorizam definiramo kao širenje straha korištenjem raznovrsnih metoda nasilja ili prijetnjom istog u svrhu postizanja određenih ideoloških, političkih i vjerskih ciljeva. Krajnji ciljevi terorističkih napada nisu žrtve, njihovi životi i imovina, već ostavljanje određenih političkih, vjerskih ili ideoloških poruka. Zato, terorizam predstavlja ugrozu za svjetski društveni poredak i temelje čovječnosti.¹

Naš Kazneni Zakon u čl. 97. opisuje kazneno djelo terorizma kao djelo koje izvršava određena osoba s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja, odnosno uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije putem: napada na život osobe s mogućnošću smrtne posljedice; napada na tijela drugih osoba; otmice ili uzimanje talaca; uništenja državnih ili javnih objekata; otmice zrakoplova, broda i drugih prijevoznih sredstava; ometanjem ili obustavom osnovnih prirodnih resursa čime se ugrožava život ljudi; ispuštanja opasnih tvari ili uzrokovanjem požara, poplava čime se ugrožava život ljudi; izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, radiološkog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, radiološkog, biološkog ili kemijskog oružja; posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt; ometanje rada računalnog sustava kada je

¹ Horvatić, Šeparović i suradnici; Kazneno pravo, posebni dio; (1999), str.169

značajan broj računalnih sustava pogođen uporabom naprava namijenjenih ili prilagođenih za tu svrhu ili kada je time prouzročena znatna šteta ili kada je počinjeno u odnosu na računalni sustav kritične infrastrukture ili oštećenje računalnih podataka kada je počinjeno u odnosu na računalni sustav kritične infrastrukture.²

Iz prethodno navedenog zakonskog opisa kaznenog djela terorizma vidljivo je da to djelo može počinuti i pojedinac, no fokus ovog rada vezan je za terorističke organizacije, koje u pravilu izvode teroristička djela te pojedince koji čine ista za ostvarivanje ciljeva terorističkih organizacija. U čl. 102. KZ-a propisuju se kazne zatvora za osobe koje organiziraju ili vode zločinačka udruženja kojima je cilj počinjenja kaznenih djela iz čl.97 KZ-a te pripadnike istih, odnosno one koji poduzimaju radnje u svrhu ostvarivanja ciljeva terorističkih udruživanja.

Pojam terorističkih organizacija, prvi puta je definiran Okvirnom odlukom Vijeća Europe o borbi protiv terorizma iz 2002. godine te je za cijeli prostor EU uvedena jedinstvena definicija. Okvirnu je odluku zamijenila Direktiva EU o suzbijanju terorizma iz 2017. godine te definirala terorističku organizaciju kao strukturirana skupinu s više od dvije osobe, koja je osnovana na dulje razdoblje i djeluje organizirano radi počinjenja kaznenih djela terorizma. Nadalje „strukturirana skupina” znači skupina koja nije osnovana slučajno kako bi kazneno djelo počinila odmah i koja ne mora imati formalno definirane uloge za svoje članove, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.³

Osim prethodno navedene definicije, razni autori su u svojim studijama ponudili određena objašnjenja pojma terorističkih organizacija. U pravilu, svaka definicija označava terorističke organizacije kao grupe koje upotrebljavaju terorizam.⁴ Zagovaratelji ove definicije Jones i Libicki pojam terorističke organizacije objašnjavaju kao skup pojedinaca koji pripadaju nedržavnom entitetu koji se koristi terorizmom za postizanje svojih ciljeva.⁵ Dok Carter, na gotovo jednak način definira, no svom objašnjenju dodaje i opis pojma terorizam: "Teroristička skupina definirana je kao skupina koja koristi terorističke taktike, što znači namjerno cilja na

² Kazneni zakon (pročišćeni tekst, Narodne novine, 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022), dalje u tekstu: KZ

³ DIREKTIVA (EU) 2017/541 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP, od 15. ožujka 2017.

⁴ Brian J. Phillips; What Is a Terrorist Group? Conceptual Issues and Empirical Implications; u Terrorism and Political Violence; (25.II.2014.), str. 230.

⁵ Seth G. Jones and Martin C. Libicki; How terrorist groups end? Lessons for Countering al Qa'ida; (2008),str. 3.

civile u potrazi za političkim ciljevima."⁶ Najznačajniji opis, pruža Weinberg navodeći da su terorističke organizacije grupe koje se djelomično ili isključivo oslanjaju na terorizam kako bih postigle svoje političke ciljeve.⁷ Ovdje je važan naglasak na to da su grupe te koje imaju političke ciljeve, a ne samo njihovi pojedini akti.⁸ Iz prethodno navedenih definicija, zaključujemo da su elementi terorističkih organizacija: podnacionalnost, upotreba terorizma te politički ciljevi.⁹

2.2. Struktura terorističkih organizacija

Kada govorimo o strukturi terorističkih organizacija, u prvom redu potrebno je navesti skupine ljudi koje čine određene razine unutar terorističke organizacije. Te skupine razlikuju se prema razini predanosti samim terorističkim organizacijama, a to su: vođa ili vodstvo, sljedbenici, aktivni i pasivni pomagači. Vođa ili vodstvo donosi odluke, određuje politiku i ciljeve organizacije, pruža smjernice za provođenje terorističkih operacija. Sljedbenici su aktivni članovi terorističke organizacije. Na ovoj razini dužnost je planiranje operacija te upravljanje područjima obavještajnih podataka, financija, logistike, informacijskih operacija i komunikacija. Dije se na srednju razinu, gdje su obično tehničari poput proizvođača bombi, stručnjaka za nadzor, financije te na nižu razinu koju čine bombaši i slični teroristi izravne akcije u napadu. Aktivni pomagači sudjeluju u političkim i informativnim aktivnostima grupe te prikupljanju sredstava. Obično su potpuno svjesni svog odnosa s terorističkom skupinom, ali ne čine nasilna djela. Pasivni pomagači su pojedinci ili skupine koje su simpatizeri ciljeva i namjera terorističke organizacije, ali nisu dovoljno predani da poduzmu akciju.¹⁰

Važno je spomenuti postojanje terorističkih ćelija, kao metode djelovanja terorističkih organizacija. To su najmanji elementi na taktičkoj razini terorističkih organizacija. Prihvaćanje

⁶ David B. Carter; "A Blessing or a Curse? State Support for Terrorist Groups," u International Organization 66, br. 1 (I. 2012). str. 130.

⁷ See Leonard Weinberg; "Turning to Terror: The Conditions Under Which Political Parties Turn to Terrorist Activities," u Comparative Politics 23, br. 4; (VII.1991), str. 437.

⁸ Brian J. Phillips (2014.), op.cit., str. 231.

⁹ Ibid, str. 232.

¹⁰ US Army Training and Doctrine Command Deputy Chief of Staff for Intelligence Assistant Deputy Chief of Staff for Intelligence-Threats Fort Leavenworth, KS; A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century; (15. VIII. 2005), str. 3-2

takve strukture najčešće je iz razloga sigurnosti jer kompromisom ili gubitkom jedne ćelije ne dolazi do ugrožavanja identiteta, lokacije ili akcija drugih ćelija. Ćelijska organizacijska struktura otežava protivniku prodor u cijelu organizaciju.¹¹

U pogledu modela organizacijske strukture terorističkih organizacija, razlikujemo dva osnovna: hijerarhijski i mrežni. Terorističke organizacije mogu biti isključivo hijerarhijske ili mrežne, no postoje i slučajevi gdje vidimo utjecaj i ispreplitanje oba modela u jednoj organizaciji.

Hijerarhijski model terorističkih organizacija je model koji ima precizno definiran vertikalni lanac zapovijedanja i odgovornosti. Kroz vertikalne lance obavještajni i drugi važni podaci vezani uz organizaciju teku "gore-dolje", bez potrebe da se kreću horizontalno unutar nje. Hijerarhijski model uobičajen je za skupine koje imaju dobro uspostavljenu strukturu zapovijedanja i podrške. Ovaj model karakterizira velik stupanj specijalizacije pojedinih funkcija u svojim nižim ćelijama kao što su podrška, operacije, obavještajni rad. U pravilu, samo vođe ćelija imaju saznanja o drugim ćelijama ili odnosima unutar njih, dok najviše vodstvo ima uvid u općenito funkcioniranje terorističke organizacije.¹²

Mrežni model terorističkih organizacija javlja se u novije doba, doba informacijske revolucije, zbog potrebe prilagodbe na nova otkrića, ali i mogućnosti. Ovaj model čini skupina više ili manje autonomnih, raspršenih entiteta, povezanih naprednom komunikacijom te željom za postizanjem zajedničke svrhe. Mrežni model puno je fleksibilniji, prilagodljiviji i otporniji jer svaka njegova jedinica sama reagira u slučaju narušene koordinacije s ostalima. Teroristička organizacija postaje znatno otpornija jer uništenjem jednog ili čak nekoliko njenih sastavnih entiteta, ostali nastavljaju svoje postojanje.¹³

¹¹ Ibid., str. 3-4

¹² Ibid., str.3-4

¹³ Ibid., str. 3-5

2.3. Kategorije terorističkih organizacija

Radikalan, epitet koji se uvijek veže uz terorističke organizacije, no to nije ništa neuobičajeno kada terorističke operacije nisu uobičajene za ostale organizacije. Osim što ih sve, u pravilu, označavamo kao takve, postoje određene kategorije u koje svrstavamo terorističke organizacije radi pobližeg objašnjavanja istih, ali i zbog potrebe međusobnog razlikovanja i specificiranja. Najčešće se spominje postojanje sljedećih četiri kategorija: kategorija s obzirom na državnu podršku, ciljeve, ideologiju i geografsko područje.

Prva kategorija, kategorija s obzirom na državnu podršku održava se u postojanju, odnosno nepostojanju Vlade podrške u znanju, terorističkim operacijama i oružju. Razlikujemo one koje ne dobivaju podršku, one koje je dobivaju iako prvenstveno samostalno djeluju te one kojima država pruža veliku podršku te je njihov odnos u obliku sponzora-klijenta.¹⁴

Druga kategorija, odnosi se na krajnje ciljeve terorističkih organizacija. Razlikujemo separatističku skupinu čiji je cilj odvajanje od postojećih entiteta kroz neovisnost, političku autonomiju, vjersku slobodu ili okupaciju. Etnocentričnu grupu koja svoje uvjerenje i koheziju organizacije temelji na rasi zbog "prihvaćenog" stajališta da je određena skupina superiorna zbog svojih inherentnih rasnih karakteristika. Nacionalističku, gdje se kultura i interes jedne nacije stavlja iznad ostalih nacija. Posljednja, revolucionarna skupina posvećena je rušenju uspostavljenog poretka i njegovoj zamjeni novom političkom ili društvenom strukturom.¹⁵

Treća kategorija je ideološka kategorija koja se odnosi na političku, religijsku ili socijalnu orijentaciju skupine.

Ideološka kategorija koja je politički orijentirana, svoje interes usmjerava na strukturu i organizaciju oblika vlasti. Iako, njihove aktivnosti koje su iz pogleda politike suprotne, u praksi su veoma slične. Unutar političke ideologije razlikujemo desničare, ljevičare i anarhiste. Desničare povezujemo s konzervativnom stranom politike, a ponekad i s fašizmom i neonacizmom. Desničarski ekstremisti mogu biti jednako revolucionarni u namjerama kao i druge skupine, s razlikom što je njihova namjera zamijeniti postojeće oblike vladavine određenom vrstom autoritarne vladavine. Ljevičare obično povezujemo sa socijalizmom ili

¹⁴ Ibid., str. 3-8

¹⁵ Ibid., str. 3-8,3-10

određenim varijantama komunizma. Iako, nakon pada komunističkih režima i liberalizacije često se ljevičarska orijentacija usmjerava prema anarhističkoj. Anarhisti zagovaraju individualnu slobodu i slobodu udruživanja te se protive vlasti. Ovoj orijentaciji pridružuju se mnogi pojedinci i manje grupe koje nisu razvile osjećaj pripadnost nekoj od postojećih ideologija te traže prikladnu filozofiju za opravdanje vlastitih postupaka.¹⁶ Postojanje dvije karakteristike, prema Weinbergovom mišljenju, koje dovodi da političke stranke počinju djelovati kao terorističke stranke je, zagovaranje velikih političkih ciljeva te isticanje neustavnosti i nezakonitosti dominantnog političkog poretka.¹⁷ Obje ove karakteristike stvaraju izazove u pronalaženju odgovarajuće definicije terorizma u kontekstu rasprave između boraca za slobodu i terorista.¹⁸

Ideološka kategorija terorističkih organizacija koja je religijski orijentirana, svoje ciljeve vidi kao svete spise, stoga su oni za njih nepogrešivi i ne podložni pregovaranju. Vjerski motivi također mogu biti povezani s etničkim i nacionalističkim identitetima. Kultovi koji prihvaćaju terorizam često su izrazito ekstremni u svom svjetonazoru, vrlo opasni i nepredvidivi.¹⁹ Pripadnici ove kategorije smatraju da nasilje koje čine doprinosi većoj slavi vjeri te će svako takvo nasilje njima biti oprošteno, a možda i nagrađeno u zagrobnom životu. Njihov stav je da određena religija legitimira nasilje, ako je takvo nasilje izraz određenog božanstva.²⁰ Zanimljivo je primijetiti da su vjerski motivirane terorističke organizacije među najistaknutijim inovatorima oružja za masovno uništenje u terorističke svrhe.²¹

Ideološka kategorija terorističkih organizacija koje je socijalno usmjerena, se često naziva i terorizmom pojedinog pitanja ili posebnog interesa. U ovoj kategoriji određene socijalne politike ili pitanja postaju u tolikoj mjeri sporna da dolazi do poticanja ekstremističko ponašanja, a onda i terorizma. Neka od područja interesa koja su dovela do takvog ponašanja su prava manjina, prava životinja, prava na pobačaj te zaštita okoliša.²²

¹⁶ Ibid., str. 3-9

¹⁷ Weinberg (1991.), op.cit., str.436-437

¹⁸ Maršavelski, Aleksandar, *The Crime of Terrorism and the Right of Revolution in International Law*, 28 Connecticut Journal of International Law 243-295 (2013)

¹⁹ U.S. Army DCSINT, (2005.), str. 3-10

²⁰ Jeffrey Haynes; *The Oxford Handbook of Terrorism, Religion and Terrorism*; (2019), str. 287.

²¹ U.S. Army DCSINT, (2005.), str. 3-10

²² Ibid., str. 3-10

Četvrta kategorija terorističkih organizacija je kategorija s obzirom na geografsko područje, koja je u prošlosti imala puno veće značenje, nego danas. Međutim, kada govorimo o konceptu domaćeg i međunarodnog terorizma, veza terorističkih organizacija s određenim područjem može biti korisna. Dijelimo ih na domaće ili autohtone te internacionalne i transnacionalne. Domaće su one terorističke organizacije koje djeluju unutar i protiv svoje domovine. Često su povezani s ekstremnim društvenim ili političkim frakcijama unutar određenog društva. Internacionalne terorističke organizacije obično djeluju u više zemalja, ali zadržavaju geografski fokus svojih aktivnosti dok transnacionalne terorističke organizacije djeluju na međunarodnoj razini, ali nisu vezane uz određenu zemlju, pa čak ni regiju.²³

2.4. Baskijska separatistička organizacija ETA

Baskijska separatistička organizacija poznata kao ETA, od akronima Euskadi Ta Askatasuna (“Baskija i sloboda”) je ilegalna organizacija koja se koristila terorizmom u svrhu postizanja neovisne baskijske države.²⁴ Države koja bi sadržavala šest baskijskih provincija na području Španjolske i Francuske, kao i španjolsku provinciju Navarra.²⁵ S obzirom na cilj ove terorističke organizacije, iako vidljivo iz samog imena, ETA-u svrstavamo u kategoriju separatističkih organizacija koji teže odvajanju od postojećih entiteta i stjecanju autonomije.

ETA je izrasla iz Baskijske nacionalističke stranke Herri Batasuna za koju se smatralo da je funkcionirala kao političko krilo terorističke organizacije ETA.²⁶ Ovaj podatak nam potvrđuje da ETA-u ubrajamo u ideološku kategoriju terorističkih organizacija s političkom orijentacijom.

ETA je priznata kao teroristička organizacija od EU te vlada Kanade²⁷, Novog Zelanda²⁸, SAD-a²⁹ i Velike Britanije³⁰. ETA se smatra najaktivnijom terorističkom organizacijom u

²³ Ibid., str. 3-11

²⁴ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "ETA", 09.06.2023.

²⁵ [Currently listed entities \(publicsafety.gc.ca\)](https://publicsafety.gc.ca/), 11.06.2023.

²⁶ ETA. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 2021., 11.06.2023.

²⁷ [Currently listed entities \(publicsafety.gc.ca\)](https://publicsafety.gc.ca/), 11.06.2023.

²⁸ [Lists associated with Resolution 1373 | New Zealand Police](https://www.nzpolice.govt.nz/terrorism/lists-associated-with-resolution-1373/), 11.06.2023.

²⁹ [Executive Order 13224 - United States Department of State](https://www.state.gov/terrorism/13224), 11.06.2023.

³⁰ [Proscribed terrorist groups or organisations - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/proscribed-terrorist-groups), 11.06.2023.

Europi, što opravdava i podatak da je sama ETA preuzela odgovornost za bombaški napad na policijsku vojarnu u Španjolskoj u kojem je ranjeno najmanje 40 ljudi, uključujući 6 djece. Nadalje, ETA-i se pripisuje stradanje više od 800 ljudi i izvođenje oko 1600 terorističkih napada od svog osnivanja.³¹

Prema modelu terorističkih organizacija, ETA-u svrstavamo u hijerarhijski sustav. Pripadnost ovom sustavu, održava se u jasno definiranom skupu političkih ciljeva i prilagođenim aspektima svoje organizacije kao što je to "političko" krilo kako bi se olakšao njihov uspjeh.³²

2.5. Kurdistanska radnička stranka PKK

Kurdistanska radnička stranka poznata kao PKK, ali i pod imenom Kongres za slobodu i demokraciju u Kurdistanu te skraćenicom KADEK od Kurdish Kongreya Azadi u Demokrasiya Kurdistan. To je vojna nacionalistička organizacija koja se bori za neovisnost Kurdistan. Područje koje obuhvaća teritorij jugoistočne Turske i sjevernog Iraka. Prvotni ciljevi bili su usmjereni na osnivanje kurdske države, no s vremenom su ciljevi ublaženi i usmjereni na postizanje kurdske autonomije.³³ S obzirom na cilj, Kurdistansku radničku stranku svrstavamo u kategoriju separatističkih terorističkih organizacija zbog težnje za postizanjem samostalne države, odnosno samostalnosti.

PKK ubrajamo u ideološku kategoriju terorističkih organizacija s političkom orijentacijom. Isprava, PKK je sam sebe definirao kao socijalistički pokret čiji je cilj stvoriti besklasno društvo putem stvaranja nove državne vlasti. No, u 1990-ima se ideologija PKK-a počela mijenjati i zaživjela u 2000-ima. PKK je tada napustio svoju marksističko-lenjinističku nacionalno-oslobodilačku ideologiju i umjesto toga je predložio izgradnju "demokratskog konfederalizma".³⁴ Demokratski konfederalizam se opisuje kao sustav narodno izabranih

³¹ [Currently listed entities \(publicsafety.gc.ca\)](https://publicsafety.gc.ca/), 11.06.2023.

³² U.S. Army DCSINT, (2005.),str. 3-5

³³ [Kurdistan Workers' Party | Kurdish Militancy, History & Ideology | Britannica](#), 13.06.2023.

³⁴ Yarkin, G.; The ideological transformation of the PKK regarding the political economy of the Kurdish region in Turkey. *Kurdish Studies*, 3(1);(2015), str. 26-46

upravnih vijeća, dopuštajući lokalnim zajednicama vršenje autonomne kontrole nad njihovom imovinu dok se povezuju s drugim zajednicama putem mreže konfederalnih vijeća.³⁵

U pogledu povezanosti PKK-a i religije, ne postoje istaknuti islamisti ili vjerski članovi koji se nalaze unutar samog vodstva PKK-a. Kao i Turci, Kurdi su većinom pripadnici Sunna, dok se manjina pripadnika identificira kao Alevisti, Shii i pripadnici drugih ogranaka Islama. Općenito, provedena istraživanja pokazuju da se religiozni ljudi ne razlikuju od nereligioznih u smislu potpore PKK-u.³⁶

PKK je priznata kao teroristička organizacija od strane vlade SAD-a³⁷, Turske³⁸, Kanade³⁹, Velike Britanije⁴⁰, Australije⁴¹, Novog Zelanda⁴² te od strane EU-a⁴³. Terorističke akcije PKK-a uključivale su otmicu turista u Turskoj, bombaše-samoubojice, atentate na veleposlanstvo Turske te razne napade na civile. Prema dostupnim podacima, otprilike je 37 000 osoba ubijeno u njihovim borbama za samostalnost.⁴⁴

Prema modelu terorističkih organizacija, PKK je organiziran u mrežnom sustavu. To zaključujemo, prvenstveno iz promjene ciljeva u pogledu ublažavanja zahtjeva te mijenjanja svoje političke ideologije. Nadalje, osim područja na kojem žele ostvariti neovisnost veliku podršku su imali u i od Kurda u Njemačkoj, gdje je bilo središte njihovog ogranka.⁴⁵ Ovakvim modelom ostvaruje se ovisnost, ali čak i napredovanje, putem povezanosti sa skupinama ili pojedincima s različitih lokacija.

³⁵ Abdullah Ocalan; *Democratic Confederalism*; (2011), str. 21-33

³⁶ Karakoç, E., & Sarigil, Z.; Why religious people support ethnic insurgency? Kurds, religion and support for the PKK. *Politics and Religion*, 13(2); (2020), str. 245-272

³⁷ [Foreign Terrorist Organizations - United States Department of State](#), 13.06.2023.

³⁸ [PKK / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs \(mfa.gov.tr\)](#), 13.06.2023.

³⁹ [Currently listed entities \(publicsafety.gc.ca\)](#), 14.06.2023.

⁴⁰ [Proscribed terrorist groups or organisations - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#), 14.06.2023.

⁴¹ [Listed terrorist organisations \(nationalsecurity.gov.au\)](#), 14.06.2023.

⁴² <https://www.police.govt.nz/advice/personal-community/counterterrorism/designated-entities/lists-associated-with-resolution-1373>, 14.06.2023.

⁴³ Council Decision (CFSP) 2023/422 of 24 February 2023 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2022/1241

⁴⁴ [Inside the Kurdistan Workers Party \(PKK\) | Council on Foreign Relations \(cfr.org\)](#), 14.06.2023.

⁴⁵ Cengiz Gunes; *The Kurdish National Movement in Turkey From Protest to Resistance*; (2015), str. 112-113

3. POVIJEST TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA

Iako je riječ terorizam prvi puta spomenuta za vrijeme Francuske revolucije, 90-ih godina 18. stoljeća, postoje zapisi o postojanju terorističkih skupina već u 1. stoljeću na području Bliskog Istoka. Njezini su pripadnici bili Zeloti, židovski nacionalisti koji su se suprotstavljali Rimskoj upravi nad Judejom. No, ipak možemo reći da su prvi oblici terorizma bili većinom vezani uz religijsko djelovanje, a da moderni terorizam kojeg danas gledamo započinje tijekom hladnog rata, odnosno antikolonijalne revolucije kada se počela razvijati nacionalna svijest kod pojedinaca. Pojedinačnici koji su kroz razne oblike organizacija, skupina i pokreta pokrenuli borbu protiv tadašnjih nacionalnih režima.⁴⁶

U ovome poglavlju, detaljnije ću objasniti povijest dviju terorističkih organizacija ETA-e i PKK-a na kojima je naglasak moga rada.

3.1. Baskijska separatistička organizacija ETA

Teroristička organizacija ETA osnovana je 1959. godine s glavnim ciljem uspostave neovisnosti Baskije. U počecima, ETA je nastojala mirnim djelovanjem ostvariti svoje ciljeve. Zalagala se za demokraciju, povlačenje španjolskih snaga iz njihove regije i uspostavu političke i jezične autonomije za Baskiju. Zbog nezadovoljstva vodstva diktatora Franca i odnosa prema Baskima, ETA se okrenula nasilničkoj i oružanoj borbi.

Prvi napad izvršila je 1961. godine, no neuspješno. Španjolske vlasti na to su odgovorile represivnim mjerama zbog čega je na stotine osoba uhićeno i podvrgnuto mučenju.⁴⁷ 1962. godine ETA je održala prvo veliko okupljanje gdje su odredili svoj pokret usmjeren na nacionalno oslobođenje. Njihova težnja je bila postići neovisnu, ujedinjenu zemlju Baska.⁴⁸

⁴⁶ Marić, Silvana, Terorizam kao globalni problem, u: MediAnali : međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol. 6 No. 11, (2012.), str. 89.-91.

⁴⁷ Anderson, W., The ETA: Spain's Basque Terrorists, New York: The Rosen Publishing Group, Inc., (2003.), str. 50.

⁴⁸ Basque Peace Process, Foundation and ideological evolution of ETA (2015.)

Kraj diktature došao je smrću diktatora Franca 1975. godine kada je u Španjolskoj zaživjela demokracija. Tada je započelo osnivanje raznih političkih stranaka, među kojima se našla i stranka Herri Batasuna koja je postala političko krilo ETA-e. 1979. godine zahvaljujući političkom djelovanju osnovana je Baskijska autonomna zajednica⁴⁹. Bez obzira na neovisnost i slobodu koju je Baskija dobila, ETA je i dalje težila apsolutnoj neovisnosti. ETA je nastavila oružanu borbu i nakon dolaska na vlast Socijalističke radničke partije Felipea Gonzalesa koja je ponudila pomilovanje pripadnicima ETA-e.⁵⁰

Zbog stalnih napada ETA-e, španjolska vlast je donijela antiterorističke zakone te uspostavila specijalnu protuterorističku jedinicu nazvanu GAL (Grupo Antiterrorista de Liberacion). Ulaskom Španjolske u EU, Francuska i Španjolska su pojačale suradnju koja je dovela do velikog broja uhićenja ETA-inih pripadnika i baskijskih aktivista te osuđivanja istih. Nakon toga, ETA je 1988. godine proglasila primirje i započela pregovore sa španjolskim vlastima, ali ne zadugo jer je ubrzo nastavila sa svojim nasilnim djelovanjima.

Tijekom 1990-ih godina, suradnja između Španjolske i Francuske otežavala je djelovanje ETA-e. Najveći udarac za ETA-u dogodio se 1992. godine kada je cijelo vodstvo skupine uhićeno u francuskom gradiću Bidartu. ETA je 1995. pokušala atentat na španjolskog političara i budućeg premijera Josea Mariju Aznara, ali taj pokušaj nije uspio. Neuspjeh akcije potaknuo je ETA-u da promijeni strategiju te su iste godine objavili svoju "Demokratsku alternativu", popis zahtjeva prema španjolskim vlastima, pri čemu je glavni zahtjev bio da Španjolska ne smije spriječiti neovisnost Baskije ukoliko se većina stanovništva izjasni za to, što su španjolske vlasti odbacile.⁵¹

Iako je početkom 21. stoljeća ETA znatno smanjila broj napada predstavljala je veliku prijetnju javnom poretku i nacionalnoj sigurnosti. U svibnju 2002. godine, ETA je aktivirala bombu u Madridu, a u lipnju iste godine sudjelovala u ranjavanju sedam osoba u Sevilli. ETA se 2006. godine opet odlučila za primirje, no u prosincu je izvršila bombaški napad na zračnu luku u Madridu.

⁴⁹ Whitfield, T., *The Basque Conflict and ETA: The Difficulties of an Ending*. US Institute of Peace Special Report 384, 1-15, (2015.), str. 4

⁵⁰ Barberić, H. (2014). *ETA*, u: *Spectator* (2014.)

⁵¹ Roosens, K. (2012). *The European Arrest Warrant and Joint Investigation Teams in Practice - A Single Case Study of Euskadi Ta Askatasuna (ETA)*. European Studies, Bachelor Thesis, 2-58, (2012), str. 27.-29.

U rujnu 2010. godine, ETA je proglasila trajni prekid vatre, koji je i 2011. godine službeno potvrđen od strane same ETA-e, španjolskih vlasti i međunarodne zajednice. ETA je time konačno, nakon djelovanja više od pola stoljeća i službeno odustala od oružane borbe. Stranka Herri Batasuna koja je bila legalno političko krilo ETA-e je 2003. godine zabranjena od strane španjolskog Vrhovnog suda. Presudu je potvrđena i od španjolskog Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava.⁵²

ETA je u narednim godinama, imala nekoliko pokušaja djelovanja putem novih političkih stranaka čiji je rad odmah zabranjen te se službeno raspustila 16. travnja 2018. godine putem španjolskih službenih novina El Diario.

3.2. *Kurdistanska radnička stranka PKK*

Kurdistanska radnička stranka, PKK, osnovana je 1978. godine u malom selu Fis, u Turskoj, pod vodstvom Abdullah Öcalana čiji je glavni cilj bio borba za prava kurdskog naroda. 1984. godine PKK je počeo koristiti oružanu borbu kako bi ostvario svoje ciljeve. Njihova djelovanja sastojala su se od napada na vojne ciljeve, policijske postaje i civile. To je dovelo do dugogodišnjeg oružanog sukoba između PKK-a i turske vojske, koji je rezultirao velikim brojem žrtava s obje strane. Nakon svojeg osnutka, PKK-a otvara kampove za obuku svojih paravojnih snaga diljem turskog dijela Kurdistana, Iraka, Sirije, Libanona i Francuske. 1990-ih: PKK započinje gerilski rat protiv turskih snaga u ruralnim područjima jugoistočne Turske.⁵³

Turska vlada je odgovorila na aktivnosti PKK-a snažnom vojnom silom, uključujući vojne operacije, pritvaranja i suđenja članovima PKK-a. Tijekom godina, PKK je također bio suočen s represijom i kritikom zbog svojih taktika, uključujući napade na civile.⁵⁴

1993. PKK je izveo bombaški napad na selo Başbağlar u Turskoj . U napadu je poginulo 33 civila, a više od 100 ljudi je ozlijeđeno.

⁵² Berišić, Tomislav i Maja Banovac Barić, Uloga društvenih medija u audiovizualnoj komunikaciji terorističkih organizacija: IRA i ETA, u: *Communication Management Review* 03, br. 02 (2018): 77.-79.

⁵³ Criss, N. B. , The nature of PKK terrorism in Turkey. *Studies in Conflict & Terrorism*, (1995.), str. 17.-37.

⁵⁴ Ibid., str. 17.-37.

1999. godine Öcalan je uhićen u Keniji i izručen Turskoj. Osuđen je na smrt, ali je kazna kasnije preinačena u doživotni zatvor. U zatvoru je Öcalan pokušao transformirati PKK u nenasilan politički pokret. Nakon njegovih naredbi, PKK je 2013. proglasio prekid vatre nakon čega turska vlada i vođe PKK-a započinju pregovore s ciljem postizanja političkog rješenja za kurdsko pitanje.⁵⁵

Međutim, nasilje se nastavilo između PKK-a i turske vojske, a prekid vatre je propao 2015. godine.

Sukob između PKK-a i turskih sigurnosnih snaga je sve snažniji, a područja s kurdskom populacijom pogođena su žestokim borbama. 2018. godine turska vojska pokreće vojnu operaciju pod nazivom "Operacija Maslinova grana" protiv pripadnika PKK-a i njihovih saveznika u sjevernoj Siriji, a 2020. godine vojnu operaciju nazvanu "Operacija Štit Eufrata", protiv PKK-a u sjevernom Iraku.⁵⁶

⁵⁵ Özkan, A. Deterrence and transnational attacks by domestic terrorist organizations: The case of the PKK attacks in Germany (Doctoral dissertation, Bilkent Üniversitesi (Turkey), (2015), str.95.-98.

⁵⁶ Operation Olive Branch: A Political Military Assessment - Carnegie Europe - Carnegie Endowment for International Peace, 01.07.2023.

4. MEĐUNARODNOPRAVNI OKVIR TERORISTIČKIH ORGANIZACIJA

Kako bi se djelotvorno i uspješno države nosile sa sve težim prijetnjama koje postavlja terorizam shvatile su da same za sebe ne mogu efikasno djelovati te su u tu svrhu odlučile donijeti određena zakonska rješenja kako bi zajedno poboljšale svoju suradnju u borbi protiv terorizma.

Na području Europe, prva zakonska rješenja vidimo 60-ih i 70-ih godina 20. st. Jedno od prvih djelovanje je tzv. Trevi grupu koju je Europsko vijeće 1975. godine osnovalo za suradnju ministarstva unutarnjih poslova i policijskih službi. Osnovna djelatnost grupe je bila usmjerena na razmjenu informacija o terorističkim aktivnostima i drugih sličnih osjetljivih pitanja.⁵⁷

Nadalje, 1977. godine je donesena Europska konvencija o suzbijanju terorizma od strane Vijeća Europe te dodatni Protokol iz 2003. godine kojim je ova Konvencija dopunjena i izmijenjena.⁵⁸

Važno je spomenuti i Ugovor iz Amsterdama iz 1997. godine koji određuje da je cilj EU pružanje visokog stupnja sigurnosti svojim građanima zbog čega se ugovor proteže na suzbijanje raznih oblika kaznenih djela među kojima se nalazi i terorizam.⁵⁹

Osobito je značajna Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma iz 2005. godine čije su se potpisnice obvezale kažnjavati terorizam te novačenje i obuku u svrhu terorizma.⁶⁰

2002. godine je donesena Okvirna odluka o borbi protiv terorizma s kojom je uvedena jedinstvena definiciju terorizma. Također, definirani su pojmovi kao što je vođenje terorističke grupe, pomaganje, sudjelovanje te pokušaj izvršenja terorističkog čina. Odluka uvodi jedinstveni sustav kazni kako bi se omogućilo unificirano kažnjavanje osoba koje čine teroristička djela na području Europske unije.⁶¹

⁵⁷ Hix, S., *The political system of the EU*, The European Union Series, Palgrave, New York, (1999.), str. 316.

⁵⁸ Leo Cvitanović, Davor Derenčinović, Ksenija Turković, Maja Munivrana Vajda, Marta Dragičević Prtenjača, Aleksandar Maršavelski, Sunčana Roksandić Vidlička, *Kazneno pravo-posebni dio*, (2018.), str. 37.-38.

⁵⁹ Turkalj, Kristina, *Borba protiv terorizma na razini Europske unije*, (2002), str. 2.

⁶⁰ Leo Cvitanović, Davor Derenčinović, Ksenija Turković, Maja Munivrana Vajda, Marta Dragičević Prtenjača, Aleksandar Maršavelski, Sunčana Roksandić Vidlička, (2018.), op. cit., str. 38.

⁶¹ Turkalj, K., (2002.), op. cit., str. 17.-20.

Okvirnu odluku 2017. godine je zamijenila Direktiva EU o suzbijanju terorizma. Direktiva utvrđuje minimalna pravila u pogledu definicije kaznenih djela i sankcija u području kaznenih djela terorizma, kaznenih djela povezanih s terorističkom skupinom i kaznenih djela povezanih s terorističkim aktivnostima, kao i mjere zaštite žrtava terorizma te potpore i pomoći tim žrtvama.⁶²

Na međunarodnoj razini, pod djelovanjem UN-a, koji se odlučio za sektorski pristup, doneseno je trinaest konvencija kojima se nastoji što uspješnije spriječiti djelovanje terorističkih organizacija. Konvencije štite različite aspekte terorističkog djelovanja, od kojih je važno naglasiti Konvenciju o suzbijanju terorističkih bombaških napada iz 1997. godine te Konvenciju o suzbijanju financiranja terorizma iz 1999. godine.⁶³

U pogledu ETA-e i PKK-a, kao priznatih terorističkih organizacija na području Europe važni su prethodno navedeni akti, posebice Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma iz 2005. godine te Direktiva EU o suzbijanju terorizma iz 2017. godine čije su države potpisnice Španjolska i Turska na čijem se području odvijaju, odnosno odvijala su se teroristička djelovanja navedenih organizacija. Na međunarodnoj razini, ETA i PKK-a su priznate od raznih država, no njihovi teroristički napadi ne izlaze van okvira Europe.

Svakako, važna je suradnja i koordinacija svih država, kako bi se spriječilo djelovanje ne samo ovih već i svih terorističkih organizacija. O tome nam govori i Rezolucija 2178 Vijeća sigurnosti UN-a iz 2014. godine kojim se izražava zabrinutost zbog sve veće prijetnje koju predstavljaju teroristički borci te je zatražilo od svih država članica UN-a da osiguraju kažnjivost kaznenih djela povezanih s tom pojavom na temelju nacionalnog prava. Vijeće Europe jest 2015. s tim u vezi donijelo Dodatni protokol uz Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju terorizma.⁶⁴

⁶² DIREKTIVA (EU) 2017/541 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP, od 15. ožujka 2017

⁶³ Leo Cvitanović, Davor Derenčinović, Ksenija Turković, Maja Munivrana Vajda, Marta Dragičević Prtenjača, Aleksandar Maršavelski, Sunčana Roksandić Vidlička, (2018.), op. cit., str 37.-38.

⁶⁴ DIREKTIVA (EU) 2017/541 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP, od 15. ožujka 2017

5. PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

5.1. Uvodno o primjeni Konvencije u pogledu terorističkih (ekstremističkih) organizacija

Europska konvencija o ljudskim pravima je međunarodni ugovor o zaštiti ljudskih prava i sloboda u Europi te je kao takav najstariji i najučinkovitiji sustav za zaštitu ljudskih prava u svijetu.⁶⁵

Europska konvencija o ljudskim pravima proglašava da svatko "ima pravo na slobodu i osobnu sigurnost" i da pojedinac može biti lišen ovog prava na slobodu samo pod određenim okolnostima, od kojih nijedna ne spominje sumnju na terorizam.⁶⁶ Ako država članica prekrši ta prava, pojedinac ima pravo na odštetu.⁶⁷ Međutim, Konvencija dopušta državama odstupanje od prethodno navedenog u slučaju izvanrednih situacija i u vrijeme rata.⁶⁸ No, Europski sud za ljudska prava ima konačnu nadležnost odlučiti je li odstupanje bilo ispravno, odnosno nužno i proporcionalno cilju.⁶⁹

Konvencijom je ustanovljen Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu. Prema Konvenciji, Europski sud za ljudska prava je dužan osigurati poštivanje obveza koje su ugovorne stranke preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima.

U pogledu terorizma, pred Europskim sudom za ljudska prava prvi puta se pojavio slučaj povezan s tim problemom 1960. godine u predmetu *Lawless protiv Irske* (br. 1). Nakon toga, Europski sud za ljudska prava imao je priliku presuditi u velikom broju slučajeva koji se tiču terorizma.⁷⁰

U daljnjem dijelu svoga rada, provela sam kratku analizu presuda koje su donesene pred Europskim sudom za ljudska prava, a povezane su sa djelovanjem pripadnika ETA-e i PKK-a,

⁶⁵ Marochini, Maša, *The interpretation of the European Convention on Human Rights*, (2014), str. 63.-84.

⁶⁶(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovor, 18/97, 6/99, 14/02,13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17; čl. 5. st. 1. točka C

⁶⁷Ibid., čl.5. st. 5.

⁶⁸Ibid., čl. 15.

⁶⁹Ibid., čl. 32.

⁷⁰https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Terrorism_ENG, 30.06.2023.

odnosno političkim organizacijama koje poduzimaju aktivnosti u svrhu ostvarivanja ciljeva tih terorističkih organizacija.

5.2. Problematika glede primjene čl. 3. EKLJP-a (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja)

Čl. 3. EKLJP-a glasi: Nitko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

Aksoy v. Turkey

U konkretnom predmetu, podnositelj zahtjeva se žalio protiv postupanja zatvorskih službenika u jednom turskom zatvoru. Isticao je da se postupanja prema njemu imaju smatrati torturom te je detaljno objasnio kojim su se postupcima protiv njega koristili. Podnositelj je priveden kao osumnjičeni terorist, odnosno pomagač i član PKK, organizacije koju je Turska proglasila terorističkom. ESLJP utvrdio je povredu čl. 3. EKLJP-a, bez obzira što je Vlada Turske isticala problem terorizma na području jugoistočne Turske od strane PKK-a u svrhu zatvaranja i postupanja protiv njihovog člana, jer ističe da ni jedna povreda ne može biti dovoljno ozbiljna da bih se protiv bilo koje osobe moglo upotrebljavati mučenje.⁷¹

Ocalan v. Turkey

U predmetu Ocalan protiv Turske, podnositelj je osnivač terorističke organizacije PKK-a koje je sud u Turskoj proglasio krivim zbog obavljanja djela usmjerenih na odvajanje dijela turskoga teritorija te stvaranja i vođenja oružane bande kao bi postigao navedeni cilj. Isti sud je Ocalana osudio na smrt, no kasnije je u Turskoj ukinuta smrtna kazna u doba mira. Nakon te promjene, kazna Ocalana zamijenjena je kaznom doživotnog zatvora. Ocalan se žalio ESLJP-u zbog izricanja smrtne kazne, na što je sud, prethodno razmatrajući čl. 2. EKLJP-a o nepoštenom suđenju, zaključio da je izricanje smrtne kazne podnositelju zahtjeva nakon nepoštenoga suđenja od strane suda čija su neovisnost i nepristranost bili otvoreni dvojbi predstavljalo nečovječno postupanje protivno članku 3. Sud navodi da je do sumnje u nepristranost i neovisnost suda u Turskoj dovela činjenica da je Ocalan vođa i osnivač PPK-a, organizacije koja je sudjelovala u stalnoj kampanji nasilja koja je dovela do više tisuća žrtava, od njega učinila najtraženiju osobu u Turskoj. Nadalje, Ocalan se žalio da uvjeti postupanja prema

⁷¹Presuda ESPLJP-a, Zahtjev broj: 21987/93, Aksoy protiv Turske, 18. prosinca 1996.

njemu i prebacivanja u zatvor predstavljaju nečovječno postupanje, no ESLJP je utvrdio da nema povrede čl. 3.⁷²

Dulas v. Turkey

U predmetu Dulas protiv Turske podnositeljica se žalila da ESLJP-u da je došlo do povrede čl.3 EKLJP-a kada su turski žandari u svrhu pronalaska pomagača PKK, koji je njenim članovima pružao potporu u otmici i ubojstvima, uništili cijelo jedno selo pomoću otvorene vatre te evakuirali njene stanovnike pri tome uništavajući i kuću podnositeljice. Podnositeljica navodi kako joj pri tome nije pružena nikakva potpora, iako je bila starije životne dobi, te da takvo postupanje ne ispunjava ni minimalne uvjete čovječnog postupanja. ESLJP je utvrdio povredu čl. 3 EKLJP-a navodeći da bez obzira na svrhu povreda ovog članka se ne dopušta.⁷³

Iz prethodno navedenih primjera presuda ESLJP-a, vidimo da se Vlada Turske uvijek naglašava da su određeni postupci, koji predstavljaju povredu čl. 3 EKLJP-a, učinjeni u svrhu kažnjavanja članova terorističke organizacije PKK-a (predmet Aksoy v. Turkey i Ocalan v. Turkey) ili prevencije od terorizma (predmet Dulas v. Turkey). Vlada Turske zauzima stav da je PKK teroristička organizacija, koja djeluje na području Kurdistanu od ranih 1990-ih, koja je stvorila javnu opasnost te predstavlja prijetnju životu nacije. Nadalje, ističu da je PKK je ubio tisuće nevinih žrtava i izvršio nepodnošljiv pritisak na lokalno stanovništvo. Bez obzira na stav i opravdanje Vlade Turske, ESLJP je u svim predmetima utvrdio povredu čl. 3. EKLJP-a jer navodi da čak ni u najtežim okolnostima, poput borbe protiv terorizma ili organiziranog kriminala, Konvencija u apsolutnom smislu zabranjuje mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.

5.3.Problematika glede primjene čl. 6. EKLJP-a (pravo na pošteno suđenje)

Čl. 6. EKLJP-a glasi:

1.Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost

⁷²Presuda ESPLJP-a, Zahtjev broj: 46221/99, Öcalan protiv Turske, 12. svibanj 2005.

⁷³ Presuda ESLJP-a, Dulas protiv Turske, 30. siječnja 2001

mogu isključiti s čitavog ili jednog dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloljetnika ili zaštite privatnog života stranaka u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim jer bi pod posebnim okolnostima javnost mogla nanijeti štetu interesima pravde.

2. Svako tko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže.

3. Svako tko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

- a. da odmah, na jeziku koji razumije, bude detaljno obavješten o prirodi i razlogu optužbe protiv njega;
- b. da mu se osiguraju vrijeme i uvjeti neophodni za pripremanje obrane;
- c. da se brani sam ili uz pomoć branitelja koga sam izabere ili, ukoliko ne raspolaže sredstvima da plati branitelja, da ga dobije besplatno, kada to nalažu interesi pravde;
- d. da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka obrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe;
- e. da koristi besplatnu pomoć tumača ukoliko ne razumije ili ne govori jezik koji se koristi na sudu.

Otegi Mondragon i ostali protiv Španjolske

U ovom predmetu, pet podnositelja žalilo se ESLJP-u u nepristrano odlučivanje prvostupanjnsko vijeća jednog španjolskog suda. Nepristranost je proizlazi, navode, iz njihove povezanosti s ETA-om. Iako, svaki od njih je bio osuđen za različite zločine, svi su imali istu poveznicu, a to je teroristička organizacija ETA. ESLJP je utvrdio povredu čl. 6. EKLJP-a prvotno u predmetu Mondragon protiv Španjolske koji je bio osuđen za poticanje terorizma od strane ETA-e te je nakon toga napravljen subjektivni i objektivni test nepristranosti istoga vijeća u ostalim predmetima preostalih četiri podnositelja te je utvrđena povreda istoga članka.⁷⁴

⁷⁴ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 4184/15; 4317/15; 4323/15; 5028/15; 5053/15, Otegi Mondragon i drugi protiv Španjolske, 06. studenog 2018.

Salduz protiv Turske

U ovom predmetu, podnositelj se žali da mu su mu uskraćena minimalna prava u pogledu ostvarenja obrane u kaznenom postupku koji se vodio protiv njega. Podnositelj, dok je još bio maloljetnik, priveden je od strane turske policije zbog sumnje u sudjelovanjima na demonstracija koje su organizirane od strane PKK-a te da je djelovao kao njihov član i pomagač. Podnositelj ističe da mu je u prethodno navedenom postupku onemogućen pristup branitelju. ESLJP je utvrdio povredu čl. 6. EKLJP-a, pogledu st. 3. točke c prema kojemu ima pravo na izbor branitelja, što mu nije bilo omogućeno.⁷⁵

ESLJP ističe pravo na pošteno suđenje, posebno objektivnost i nepristranost sudaca kao i mogućnost obrane, kao temeljno pravo od kojega ne odstupa ni u slučaju povezanosti optuženih s terorističkim organizacijama niti u svrhu zaštite iste.

5.4. Problematika glede primjene čl. 9. EKLJP-a (pravo na slobodu vjeroispovijesti)

Čl. 9. EKLJP-a glasi:

1. Svatko ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere: ovo pravo uključuje slobodu da promjeni vjeru ili uvjerenje i slobodu, sam ili zajedno sa drugima i javno ili privatno, da manifestira svoju vjeru ili uvjerenje, obredom, propovijedanjem i vršenjem vjerskih dužnosti i rituala.
2. Sloboda manifestiranja svoje vjere ili svojih uvjerenja će podlijegati samo onim ograničenjima predviđenim zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne sigurnosti, zaštite javnog poretka, zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Guler and Ugur protiv Turske

U ovom predmetu, podnositelji su se obratili ESLJP-u navodeći da je njihovo pravo na slobodu vjeroispovijesti povrijeđeno jer su zbog sudjelovanja u vjerskom obredu, koji je inače uobičajena praksa njihove religije, osuđeni od strane Turske da su širili propagandu terorističke organizacije PKK-a. Sud u Turskoj takvu je odluku temeljio jer je vjerski obred održavan u

⁷⁵ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 36391/02, Salduz protiv Turske, 27. studenog 2008.

prostorijama u kojima su se nalazili simboli iste organizacije te da je isti bio organiziran u svrhu sjećanja na ubijene članove PKK-a od strane turskih sigurnosnih snaga. ESLJP je odlučio da je došlo do povrede čl 9. EKLJP-a jer samo sudjelovanje u takvom obredu ne predstavlja širenje propagande terorističke organizacije, bez obzira na simbole u prostoriji, te da da miješanje u slobodu vjeroispovijesti podnositelja nije bilo propisano zakonom.⁷⁶

Zaključujemo, da ESLJP ne dopušta, ni u svrhu zaštite od terorizma, diskriminatorno postupanje prema bilo kojoj osobi te zabranjuje bilo koji oblik proizvoljnosti što vidimo iz prethodnog predmeta u kojemu utvrđuje povredu Konvencije jer miješanje u temeljno ljudsko pravo nije bilo propisano zakonom.

5.5.Problematika glede primjene čl. 10. EKLJP-a (pravo na slobodu izražavanja)

Čl. 10. EKLJP-a glasi:

1.Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prijenosa informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da zahtijevaju dozvole za rad od radio, televizijskih i filmskih kompanija.

2.Ostvarivanje ovih sloboda, budući da uključuje obveze i odgovornosti, može podlijevati takvim formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristranosti sudstva.

Erkizia Almandoz protiv Španjolske

U ovom konkretnom predmetu, podnositelj se obratio ESLJP-u zbog kazne zatvora koja mu je izrečena zbog sudjelovanja na ceremoniji koja se održavala u čast bivšem članu ETA-e.

⁷⁶ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj:31706/10; 33088/10, Guler i Ugur protiv Turske, 02. prosinca 2014.

Podnositelj je osuđen da je na ceremoniji javno branio terorizam. Inače, podnositelj je poznati političar koji je bio aktivan na području Baskije te se zalagao za mirno odvajanje iste. Podnositelj se žalio ESLJP-u na povredu njegova prava na slobodu izražavanja tvrdeći da je njegov govor bio usmjeren na demokratski i mirni postupak rješavanja pitanja neovisnosti Baskije. ESLJP je utvrdio povredu čl. 10. EKLJP-a jer uplitanje vlasti nije smatrao nužnim za javni interes te interes demokratskog društva.⁷⁷

Doner i drugi protiv Turske

U ovom predmetu, dvadeset podnositelj podnijelo je zahtjev da se njihova djeca, koja pohađaju različite osnovne škole u Istanbulu, obrazuju na kurdistanskom jeziku. Jezik koji se veže uz PKK, terorističku organizaciju koja nastoji ostvariti autonomiju Kurdistanu. Nakon podnošenja tih zahtjeva, svim podnositeljima je bila oduzeta sloboda te su bili određeni period u pritvoru dok su njihovi domovi pregledani te nisu pronađene nikakve poveznice s navedenom organizacijom. Iako su naposljetku oslobođeni, ESLJP, nakon podnošenja zahtjeva, utvrdio je povredu čl. 10. EKLJP-a navodeći da nije bilo “nužno“ dovoditi u pitanje njihovu povezanost s PKK-a, bez obzira na prijetnje s kojima se svakodnevno susreću, i pri tome narušiti njihovo pravo na slobodu izražavanja.⁷⁸

Ali Gürbüz protiv Turske

Podnositelj, u ovom predmetu, obraća se ESLJP-u zbog povrede slobode izražavanja protiv kojeg je pokrenuto niz kaznenih postupaka jer je kao novinar prenosio izjave članova terorističkih organizacija, uključujući i PKK. Iako je na kraju oslobođen, postupci su dugo trajali te je medijska pozornost nad njim bila pojačana zbog čega je njegov posao oslabio. ESLJP je utvrdio povredu čl. 10. EKLJP-a navodeći da je sama činjenica odugovlačenja postupka pokazala da pokretanje postupka nije razmjerno cilju te da ne postoji značajan interes javnosti.⁷⁹

⁷⁷ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 5869/17, Erkizia Almandoz protiv Španjolske, 22. lipnja 2021.

⁷⁸ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 2994/02, Doner i drugi protiv Turske, 07. ožujka 2017.

⁷⁹ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 8860/13, Gurbuz protiv Turske, 23. Srpnja 2019.

Ete protiv Turske

U ovom predmetu, podnositelj se obratio ESLJP-u nakon što je bio osuđen na zatvorsku kaznu zbog poticanja terorizma jer je dijelio tortu na prosvjedima koji su se održavali u svrhu slavlja osnivača PKK-a. ESLJP je utvrdio povredu prava na slobodu izražavanja jer sam čin koji je podnositelj učinio ne predstavlja poziv na nasilje, pobunu, oružani otpor ili govor mržnje kojima bi se odluka kažnjavanja opravdala.⁸⁰

ESLJP, iako svjestan borbe koju i Turska i Španjolska vode protiv navedenih terorističkih organizacija i mjera koje donose radi uspostave mira u područjima njihova djelovanja, navodi da svako zadiranje u pravo na slobodu izražavanja i ograničenje mora imati zakonsko uporište ili biti nužne u demokratskom društvu, no kao što je navedeno u prethodnim presudama ovdje nije slučaj.

5.6. Problematika glede primjene čl. 11. EKLJP-a (pravo na slobodu okupljanja i udruživanja)

Čl. 11. EKLJP-a glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja s drugima, uključujući i pravo osnivanja sindikata i pridruživanja sindikatima zbog zaštite svojih interesa.
2. Ova prava neće biti ograničena izuzev na način propisan zakonom i koji je neophodan u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti, u cilju sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja ili morala ili zaštite prava sloboda drugih.

Gulcu protiv Turske

U navedenom predmetu, podnositelj se obraća ESLJP-u zbog osuđujuće presude turskog suda da je on pripadnik terorističke organizacije PKK-a i da je širio propagandu navedene terorističke organizacije zato što je sudjelovao na prosvjedu o uvjetima zatvaranja vođe PKK-

⁸⁰ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 28154/20, Ete protiv Turske 6. rujna 2022.

a te bacao kamenje na policijske službenike. Podnositelj, tada maloljetnik (15 godina), kažnjen je za navedena djela kaznom zatvora. ESLJP je ustanovio kako u navedenom slučaju turski sudovi nisu pružili zakonske osnove za takvu osudu te je sam ESLJP ustanovio kako se radi o prestrogoj kazni za počinitelja, posebice na njegovu dob, čime su kazne prekoračile proporcionalnost u odnosu na svrhu samog kažnjavanja. ESLJP je ustanovio da su turske vlasti imale širu diskreciju kada su ispitivale potrebu za miješanjem u prava na slobodu okupljanja i udruživanja. Nadalje, oštrina izrečene kazne ne može se smatrati razmjernom legitimnim ciljevima kojima se teži, u ovom slučaju sprječavanju nereda i zločina te zaštiti prava i sloboda drugih. ESLJP je utvrdio povredu prava na slobodu udruživanja i okupljanja jer kaznene presude, izrečene podnositelju, za članstvo u PKK-u, širenje propagande u prilog PKK-u i otpor policiji, kao ni zatvorske kazne koje su mu izrečene i njegovo pritvaranje u trajanju od dvije godine, nisu bile „nužne za demokratsko društvo”.⁸¹

Herri Batasuna i Batasuna protiv Španjolske

U ovom predmetu, podnositelji zahtjeva ESLJP-u su pripadnici političkih stranaka Herri Batasune i Batasune. Konkretno, 2002. španjolski je parlament donio Zakon o političkim strankama kojim su se izmijenile prijašnje odredbe u pogledu organizacije, funkcioniranja i djelovanja samih političkih organizacija te novitete u pogledu raspuštanja i obustave djelovanja istih. Shodno tome, kroz unutarnji poredak Španjolske došlo je do raspuštanja samih političkih stranaka koje su nakon toga poslale zahtjev ESLJP-u u kojemu su se pozivale na kršenje prava na slobodu okupljanja i udruživanja. Podnositelji su istaknuli da izmjena zakona nije bila predvidljiva, da je primijenjena retroaktivno i nije imala legitiman cilj; također su smatrali da se mjera koja im je izrečena ne može smatrati nužnom u demokratskom društvu i spojivom s načelom razmjernosti. ESLJP je utvrdio kako nije došlo do kršenja navedenog prava jer je nakon iscrpne provjere utvrđeno da postoji poveznica između navedenih stranaka i ETA-e. ETA-e koja je poznata po terorističkim napadima u Španjolskoj te predstavlja opasnost za demokratskog društvo, a samim time vidimo uporište za ograničavanje prava na slobodu udruživanja i okupljanja.⁸²

⁸¹ Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 17526/10, Gulcu protiv Turske, 19. siječnja 2016.

⁸² Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 25803/04 i 25817/04, Herri Batasuna i Batasuna protiv Španjolske, 30. lipanj 2009.

Kod obje terorističke organizacije, postoji povezanost s određenim političkim strankama. PKK je politička organizacija koja je priznata kao teroristička. S druge strane, ETA se povezuje s političkom strankom Batasuna.⁸³ Smatra se da je trenutak kada iz političkih organizacija proizlazi terorističko nasilje, je trenutak u kojemu oporbene stranke odbace legitimna sredstva za promjenu vlasti ili kada takva sredstva nisu dostupna pa su njihove akcije usmjerene prema zamjeni političkog sustava koji je u skladu s njihovom ideologijom te im omogućava stjecanje političke moći.⁸⁴

Iz prethodno navedenih presuda, vidimo da ESLJP, u slučaju postojanja zakonskog uporišta i nužnosti u svrhu zaštite nacionalne sigurnosti i javnog poretka ograničava djelovanje političkih organizacija koje su povezana s aktivnostima terorističkih organizacija. Nadalje, u pogledu ograničavanja pojedinaca u ostvarivanju prava na slobodu udruživanja i okupljanja uvijek će biti potrebno dokazati postojanje uzročne veze između pripadnosti određenoj političkoj organizaciji i djelovanjima terorističkih organizacija koje se povezuje s njima te nužnost u demokratskom društvu za takvim ograničenjem.

⁸³ Turano, Leslie; Banning political parties as a response to Basque terrorism, u: 1 International Journal of Constitutional Law, str. 730

⁸⁴ Marsavelski, Aleksandar; Responsibility of Political Parties for Criminal Offences: Preliminary Observations, Challenges and Controversies, u: A.-M. Getoš, H.-J. Albrecht & M. Kilchling, Mapping the Criminological Landscape of the Balkans, Dunker & Humblot; (2014), str. 505.

6. ZAKLJUČAK

Nakon provedene analize presuda koje su donesene od strane ESLJP-a mogu zaključiti da prava koja se EKLJP-om jamče, a predstavljaju temeljna prava i slobode koje pripadaju svakom pojedincu, ograničavaju se u vrlo rijetkim slučajevima kada predstavljaju nužnost za društvo i prijetnju nacionalnoj sigurnosti. ESLJP, iako svjestan borbe s kojom se Turska i Španjolska susreću i njihovim naporima za suzbijanje, stava je da svako zadiranje u prava koja se štite Konvencijom moraju imati zakonsko uporište.

U pogledu Španjolske, smatram da je presuda ESLJP-a u pogledu obustave rada političke stranke koja je djelovala kao krilo ETA-e, bez obzira na ograničenja prava na slobodu udruživanja i okupljanja, ispravna odluka kojom je Španjolska svoju borbu protiv terorizma počela ostvarivati. Nadalje, Španjolska je tijekom godina svaku stranku kojom se ETA pokušala vratiti na političku scenu zabranila. U ovom slučaju, s obzirom da je politička stranka Herri Batasuna djelovala za ETA-u, smatram da je svako ograničenje prava na slobodu udruživanja i okupljanja u svrhu zaštite od terorizma nužna za demokratsko društvo.

U pogledu Turske, iz navedenih presuda vidimo da je Turska puno više puta ograničila temeljna ljudska prava i slobode u svrhu sprječavanja terorizma, nego što je to Španjolska. Pristup Turske u suzbijanju terorizma je radikalniji te vrlo često nije proporcionalan cilju koji se nastoji postići. To nam prvenstveno potvrđuje slučaj Aksoy protiv Turske u kojemu je ESLJP okarakterizirao povredu kao ekstremno ozbiljnu i namjernu. Nadalje, zabrana mučenja i nečovječnog postupanja smatra se apsolutnom te svako kršenje iste predstavlja tešku povredu ljudskih prava, a svaka povreda zahtjeva apsolutnu zaštitu.

Na razini Europe, smatram da je donošenje Direktive EU o suzbijanju terorizma postavilo snažne temelje za suradnju država za zajedničku borbu protiv terorizma jer samo na taj način se mogu postići efikasni ciljevi.

LITERATURA

1. Abdullah Ocalan; Democratic Confederalism; (2011)
2. Anderson, W., The ETA: Spain's Basque Terrorists, New York: The Rosen Publishing Group, Inc., (2003.)
3. Barberić, H. (2014). ETA, u: Spectator (2014.)
4. Basque Peace Process, Foundation and ideological evolution of ETA (2015.)
5. Berišić, Tomislav i Maja Banovac Barić, Uloga društvenih medija u audiovizualnoj komunikaciji terorističkih organizacija: IRA i ETA, u: *Communication Management Review* 03, br. 02 (2018)
6. Brian J. Phillips; What Is a Terrorist Group? Conceptual Issues and Empirical Implications; u *Terrorism and Political Violence*; (25.II.2014.)
7. Cengiz Gunes; The Kurdish National Movement in Turkey From Protest to Resistance; (2015)
8. Criss, N. B. , The nature of PKK terrorism in Turkey. *Studies in Conflict & Terrorism*, (1995.)
9. David B. Carter; "A Blessing or a Curse? State Support for Terrorist Groups,"; u *International Organization* 66, br.. 1 (I. 2012).
10. Hix, S., The political system of te EU, The European Union Series, Palgrave, New York, (1999.)
11. Horvatić, Šeparović i suradnici; Kazneno pravo, posebni dio; (1999)
12. <https://www.police.govt.nz/advice/personal-community/counterterrorism/designated-entities/lists-associated-with-resolution-1373>, 14.06.2023.
13. Inside the Kurdistan Workers Party (PKK) | Council on Foreign Relations (cfr.org), 14.06.2023.
14. Jeffrey Haynes; The Oxford Handbook of Terrorism, Religion and Terrorism; (2019)
15. Karakoç, E., & Sarıgil, Z.; Why religious people support ethnic insurgency? Kurds, religion and support for the PKK. *Politics and Religion*, 13(2); (2020),
16. Kurdistan Workers' Party | Kurdish Militancy, History & Ideology | Britannica, 13.06.2023.
17. Leo Cvitanović, Davor Derenčinović, Ksenija Turković, Maja Munivrana Vajda, Marta Dragičević Prtenjača, Aleksandar Maršavelski, Sunčana Roksandić Vidlička , Kazneno pravo-posebni dio, (2018.)
18. Listed terrorist organisations (nationalsecurity.gov.au), 14.06.2023.
19. Marić, Silvana, Terorizam kao globalni problem, u: MediAnali : međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol. 6 No. 11, (2012.)
20. Marochini, Maša, The interpretation of the European Convention on Human Rights, (2014)

21. Marsavelski, Aleksandar, Responsibility of Political Parties for Criminal Offences: Preliminary Observations, Challenges and Controversies, in A.-M. Getoš, H.-J. Albrecht & M. Kilchling, Mapping the Criminological Landscape of the Balkans, Dunker & Humblot, Berlin, 2014.
22. Marsavelski, Aleksandar, The Phenomenon of Terrorist Political Parties and Countermeasures for Their Suppression (2019). in: Engelhart, M., & Roksandić Vidlička, S. (Eds.), Dealing with Terrorism: Empirical and Normative Challenges of Fighting the Islamic State. Berlin: Duncker & Humblot, pp. 236-254 (2019), Available
23. Maršavelski, Aleksandar, The Crime of Terrorism and the Right of Revolution in International Law, 28 Connecticut Journal of International Law 243-295 (2013)
24. Operation Olive Branch: A Political Military Assessment - Carnegie Europe - Carnegie Endowment for International Peace, 01.07.2023.
25. Özkan, A. Deterrence and transnational attacks by domestic terrorist organizations: The case of the PKK attacks in Germany (Doctoral dissertation, Bilkent Universitesi (Turkey), (2015)
26. Proscribed terrorist groups or organisations - GOV.UK (www.gov.uk), 14.06.2023.
27. Roosens, K. (2012). The European Arrest Warrant and Joint Investigation Teams in Practice - A Single Case Study of Euskadi Ta Askatasuna (ETA).European Studies, Bachelor Thesis,
28. See Leonard Weinberg; “Turning to Terror: The Conditions Under Which Political Parties Turn to Terrorist Activities,”; u Comparative Politics 23, br. 4; (VII.1991)
29. Seth G. Jones and Martin C. Libicki; How terrorist groups end? Lessons for Countering al Qa’ida; (2008)
30. Turano, Leslie, Spain: Banning political parties as a response to Basque terrorism, 1 International Journal of Constitutional Law (2003).
31. Turkalj, Kristina, Borba protiv terorizma na razini Europske unije, (2002)
32. US Army Training and Doctrine Command Deputy Chief of Staff for Intelligence Assistant Deputy Chief of Staff for Intelligence-Threats Fort Leaveansworth, KS; A Military Guide to Terorrism in the Twenty-First Century; (15. VIII. 2005)
33. Whitfield, T., The Basque Conflict and ETA: The Difficulties of an Ending.US Institute of Peace Special Report 384,1-15, (2015.)
34. Yarkin, G.; The ideological transformation of the PKK regarding the political economy of the Kurdish region in Turkey. *Kurdish Studies*, 3(1);(2015)

PRAVNI IZVORI:

1. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovor, 18/97, 6/99, 14/02,13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.
2. Council Decision (CFSP) 2023/422 of 24 February 2023 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2022/1241
3. DIREKTIVA (EU) 2017/541 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP, od 15. ožujka 2017
4. Kazneni zakon (pročišćeni tekst, Narodne novine, 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021,114/2022), dalje u tekstu: KZ
5. Presuda ESLJP-a, Dulas protiv Turske, 30. siječnja 2001.
6. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 17526/10, Gulcu protiv Turske, 19.siječnja 2016.
7. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 25803/04 i 25817/04, Herri Batasuna i Batasuna protiv Španjolske, 30. lipanj 2009.
8. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 28154/20, Ete protiv Turske 6. rujna 2022
9. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 2994/02, Doner i drugi protiv Turske, 07. ožujka 2017.
10. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 36391/02, Salduz protiv Turske, 27. studenog 2008.
11. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 4184/15; 4317/15; 4323/15; 5028/15; 5053/15, Otegi Mondragon i drugi protiv Španjolske, 06. studenog 2018.
12. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj: 5869/17 , Erkizia Almandoz protiv Španjolske, 22. lipnja 2021.
13. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj:31706/10; 33088/10, Guler i Ugur protiv Turske, 02. prosinca 2014.
14. Presuda ESLJP-a, Zahtjev broj:8860/13, Gurbuz protiv Turske, 23. Srpnja 2019.
15. Presuda ESPLJP-a, Zahtjev broj: 21987/93, Aksoy protiv Turske, 18. prosinca 1996.
16. Presuda ESPLJP-a, Zahtjev broj: 46221/99, Öcalan protiv Turske, 12. svibanj 2005.